

Αθήνα 1 Φεβρουαρίου 2019

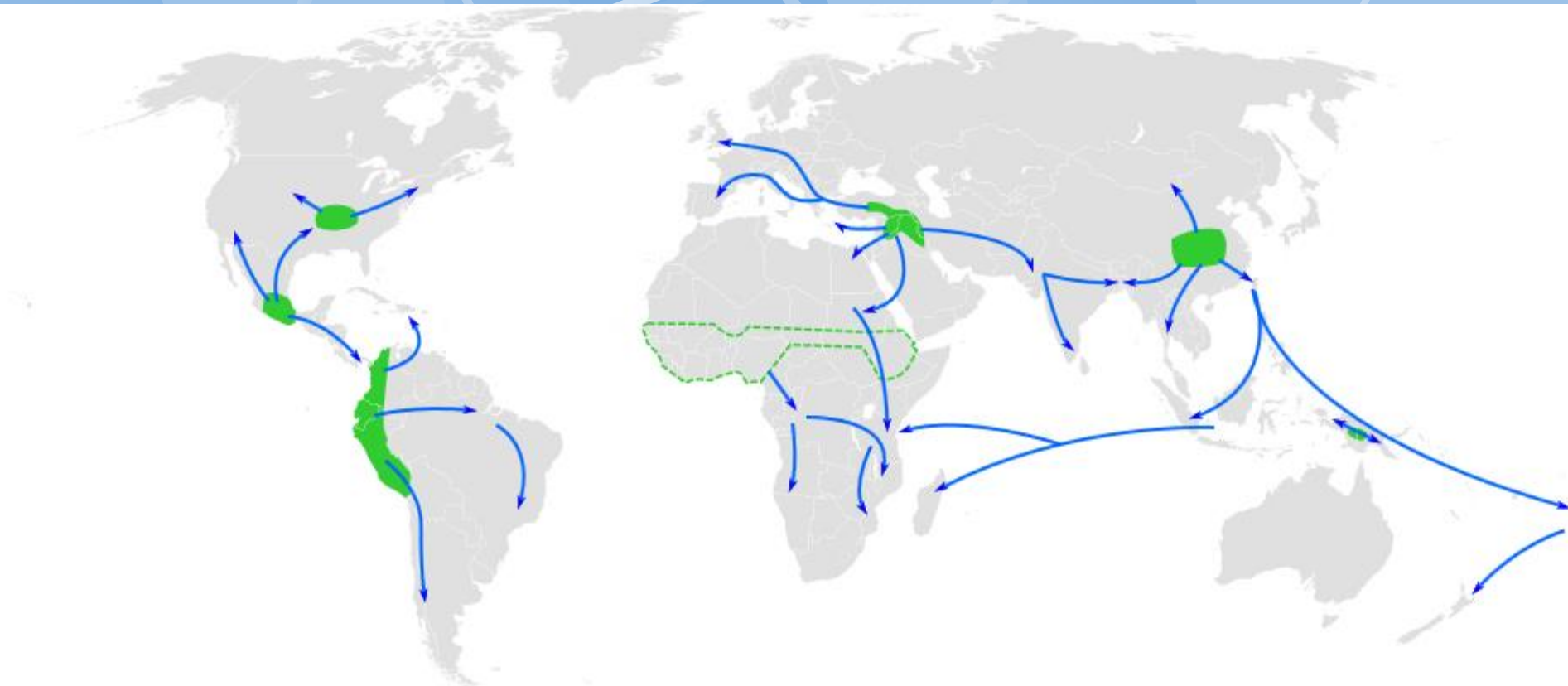
**Τα 100 χρόνια μοναξιάς των
ελληνικών φυλών αγροτικών ζώων**

**Ιωσήφ Μπιζέλης
Καθηγητής Γ.Π.Α.**

Η ιστορία της κατοικιδιοποίησης φυτών και ζώων

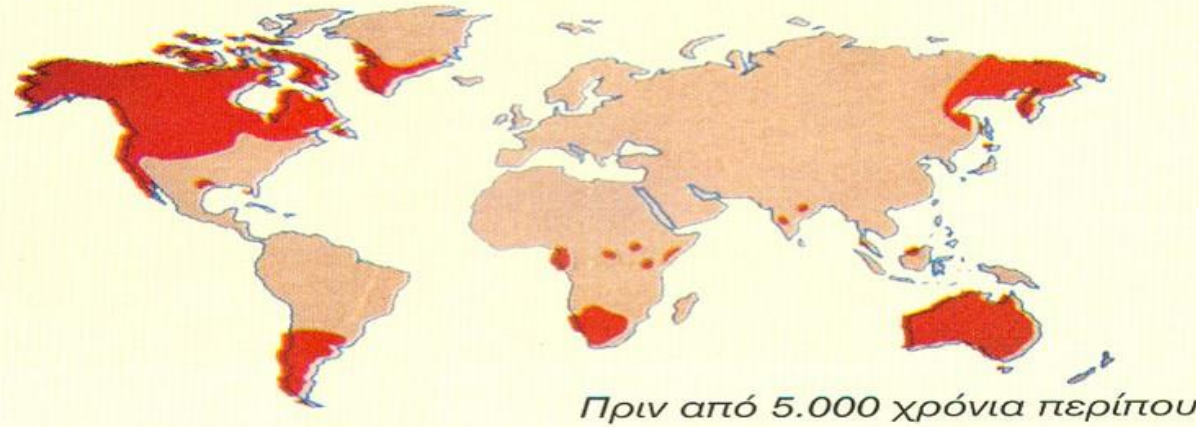
- Αγροτική επανάσταση της πρώιμης νεολιθικής εποχής (12 000 - 14 000 έτη πριν)
- Κατοικιδιοποίηση σημαντικών φυτικών και ζωικών ειδών.
  - Έλεγχος της παραγωγής τροφίμων με σημαντικές δημογραφικές, τεχνολογικές, πολιτικές και στρατιωτικές αλλαγές.
- Η σημαντικότερη εξέλιξη στην ιστορία
- Η βάση των όλων των πολιτισμών.
- Γρήγορη εξάπλωση της γεωργίας - κτηνοτροφίας σε όλους σχεδόν τους χερσαίους οικοτόπους.

Προϊστορικά κέντρα προέλευσης γεωργίας - κτηνοτροφίας & εξάπλωσή της

Γόνιμη ημισέληνος (11000 έτη πριν), Λεκάνες Yangtze και Yellow ποταμού (9000 ΕΠ), Ανατολικές ΗΠΑ (4000-3000 ΕΠ), Κεντρικό Μεξικό (5000-4000 ΕΠ), ΒΑ Νότια Αμερική (5000-4000 ΕΠ), Υποσαχάρια Αφρική (5000-4000 ΕΠ, άγνωστη η ακριβής τοποθεσία), Υψίπεδα Νέας Γουινέας (9000-6000 ΕΠ). Ένα προτεινόμενο κέντρο προέλευσης στην Αμαζονία δεν παρουσιάζεται. (Science, 300, 597-603)

Κατανομή πληθυσμών «κυνηγού – συλλέκτη» στην γη

Ανθρώπινοι πληθυσμοί (με κόκκινο χρώμα) με διατροφή που βασίζεται στο κυνήγι και τη συλλογή καρπών.

Βόρνεο 40.000 έτη πριν

**Σπήλαιο Chauvet
36000 -32000 έτη πριν**

Εξάπλωση των κατοικίδιων ζώων στην Ελλάδα και την Ευρώπη

τα πρόβατα & οι αίγες στην Ελλάδα

Το πρόβατο δεν κατοικιδιοποιήθηκε ποτέ στην Ελλάδα, αλλά έφτασε με εποίκους της Ανατολής.

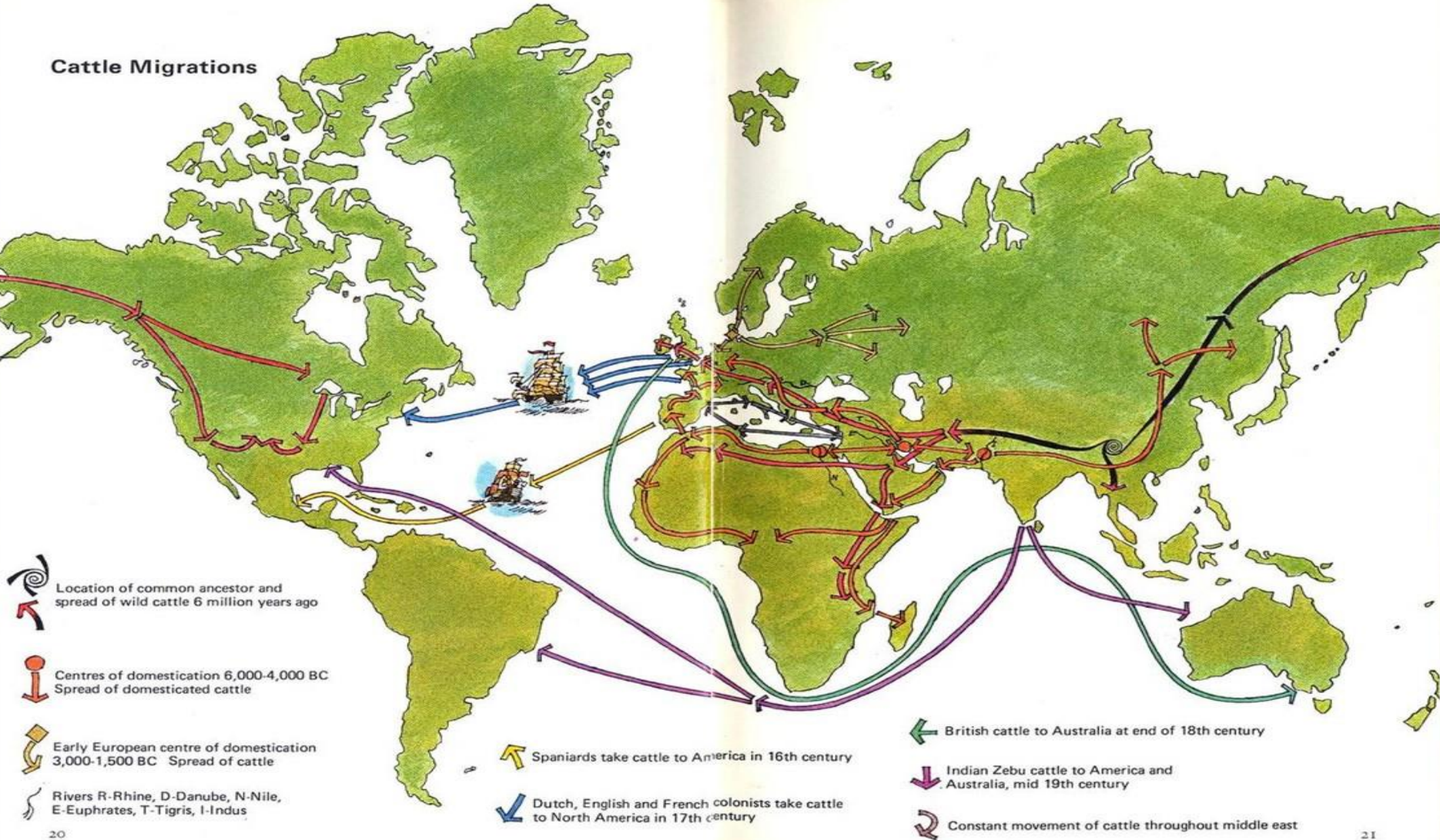
6500 - 6200 π.Χ. στην **Κρήτη** (Κνωσός), **Αιγαίο** (Σπήλαια Γιούρα, Αγ. Τριάδα Εύβοια), **Πελοπόννησος** (Σπήλαιο Φράγχθι), **Θεσσαλία** (Σέσκλο), **Μακεδονία** (Ν. Νικομήδεια)

- 4^η -2^η χιλιετία πΧ άρχή της υφαντουργίας
- ΑΙΓΑ

8000 π. Χ. στη ΝΔ Ασία (ίσως και πριν το πρόβατο)

εξάπλωση άγριων και κατοικιδιοποιημένων βοοειδών ...

Cattle Migrations

Robert Bakewell (1725 -1795)

19^{ος} αιώνας: Πρώτα γενεαλογικά βιβλία στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ

20^{ος} αιώνας: Αρχές συστηματικής γενετικής βελτίωσης και δημιουργία υπερπαραγωγών φυλών

Σήμερα πολλές αυτόχθονες φυλές περιορίζονται δραματικά σε αριθμό ζώων, απειλούνται με εξαφάνιση ή έχουν ήδη εξαφανιστεί, αφού κυρίως στις αναπτυσσόμενες χώρες, οι περισσότεροι κτηνοτρόφοι τις αντικατέστησαν με ξένες βελτιωμένες φυλές που θεωρήθηκαν περισσότερο παραγωγικές.

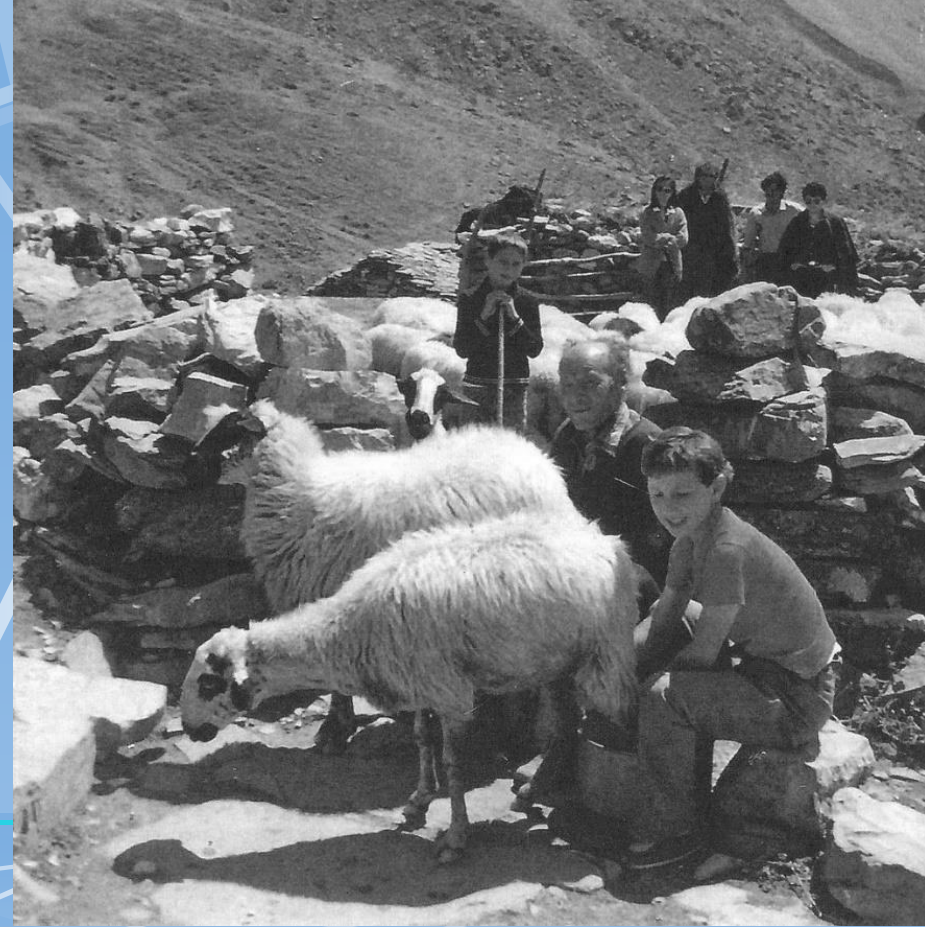

Έτσι σχετικά ολιγάριθμες «διεθνείς» βελτιωμένες φυλές κυριαρχούν σε όλες τις χώρες με αναπτυγμένη ή όχι ζωική παραγωγή.

Τοπικές και εξαφανισθείσες φυλές ζώων στην Ευρώπη και τον Κόσμο

Φυλή	Τοπικές φυλές		Εξαφανισθείσες φυλές	
	Ευρώπη	Κόσμος	Ευρώπη	Κόσμος
Βοοειδή	277	897	141	209
Πρόβατα	458	995	148	180
Αίγες	170	512	16	19
Χοίροι	165	541	101	140
Ίππτοι	269	570	71	87

Στη χώρα μας,

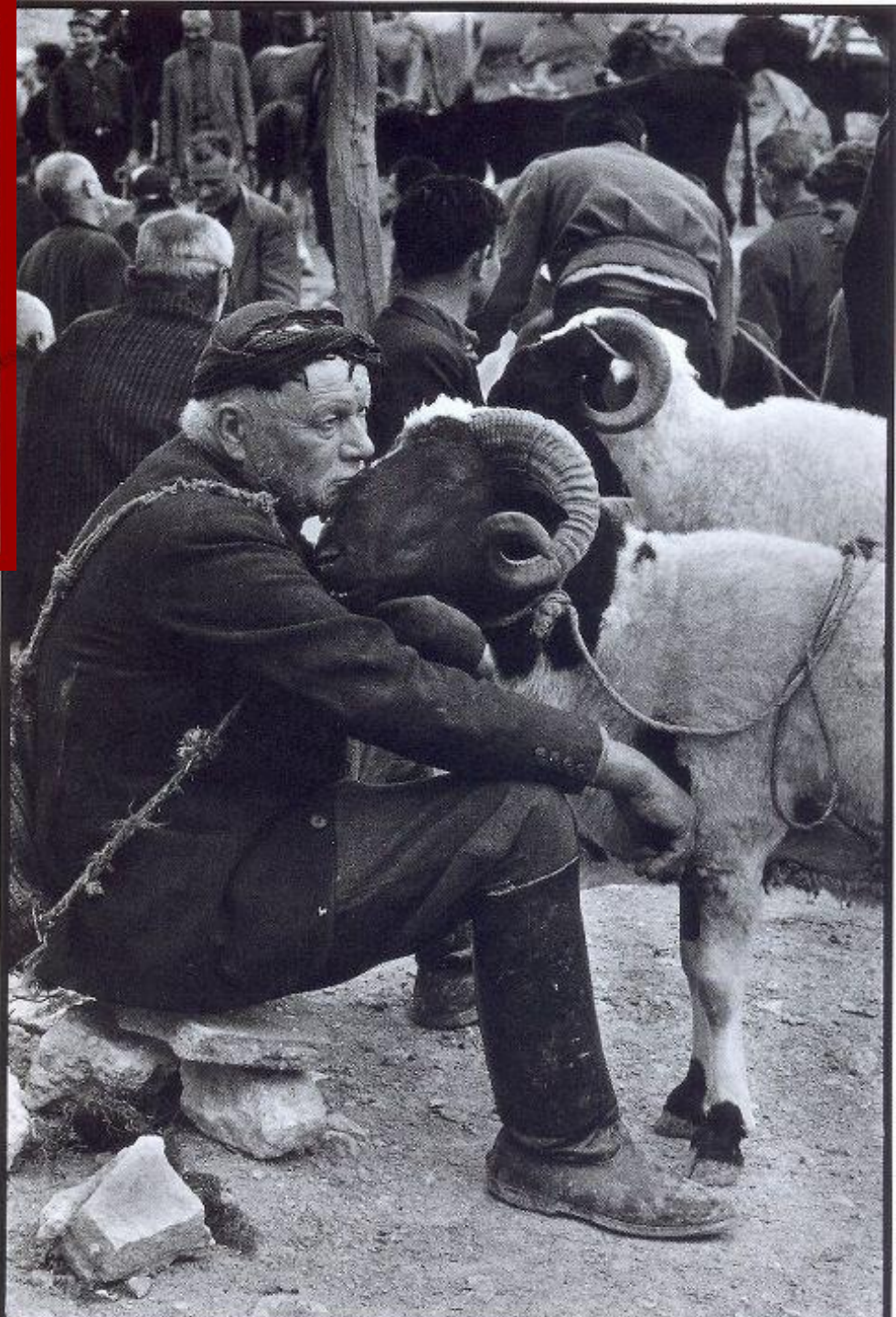
Η εκτροφή αγροτικών ζώων (βοοειδή, πρόβατα, αίγες, χοίροι, ίπποι) ήταν στενά συνδεδεμένη με την κοινωνική και οικονομική ζωή της κάθε περιοχής (διατροφή, εργασία, μεταφορές, εργαλεία, ρουχισμός, εορτές κλπ)

MACEDONIA - SALONICA

Small Traders - Les Petits Métiers Cowherd - Conducteur de buffles

Στη χώρα μας,

1900 – Πρώτες περιγραφές «γενεών» ζώων σε γραπτές πηγές

1930 – Βελτίωση μέσω εισαγωγών ξένων φυλών (βοοειδή – ίπποι)

1970 – Εντατικοποίηση της κτηνοτροφίας

- Ποικιλότητα των γεωμορφολογικών & κλιματικών συνθηκών
- Διαφορετικότητα των κοινωνικών & οικονομικών συνθηκών
- Διαφορές στα ήθη & τα έθιμα της κάθε περιοχής

Είχαν αποτέλεσμα τη δημιουργία, με φυσική & ζωοτεχνική επιλογή, σημαντικού αριθμού αυτόχθονων φυλών αγροτικών ζώων

Οι αυτόχθονες ελληνικές φυλές έχουν μοναδικά χαρακτηριστικά όπως

- ανθεκτικότητα σε αντίξοο περιβάλλον
- δυνατότητα αξιοποίησης πτωχών, άγονων εκτάσεων - βοσκοτόπων
- ανθεκτικότητα σε ασθένειες
- ικανότητα επιβίωσης με περιορισμένη ποσότητα τροφής και νερού
- παραγωγή προϊόντων, κυρίως γάλα και κρέας, με μοναδικά ποιοτικά χαρακτηριστικά

ΜΕΓΑΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ

Ελληνικές φυλές βοοειδών (8)

Κανονική (-)	Ευαίσθητη (1)	Επισφαλής (2)	Υπό εξαφάνιση (1)	Εξαφανισμένη (4)
	Βραχυκερατική	Κατερίνης	Κέας	Τήνου
		Συκιάς		Άνδρου
				Κερκύρας
				Χίου

● Κατερίνης

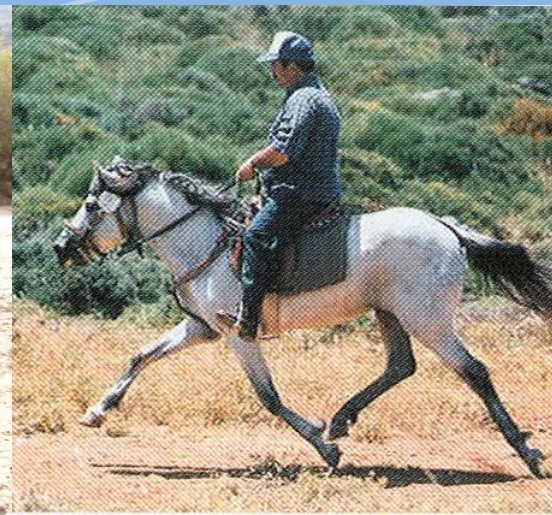
● Συκιάς

● Κέας

Ελληνικές φυλές ίππων (6)

Κανονική (-)	Ευαίσθητη (1)	Επισφαλής (3)	Υπό εξαφάνιση (2)	Εξαφανισμένη (-)
	Πίνδου	Πηνείας	Ανδραβίδας	
		Σκύρου	Θεσσαλίας	
		Μεσσαράς		

Ελληνικές φυλές προβάτων (34)

Κανονική (5)	Ευαίσθητη (9)	Επισφαλής (5)	Υπό εξαφάνιση (6)	Εξαφανισμένη (6)
Χίου	Σερρών	Σαρακατσάνικο	Θράκης	Λευκίμμης
Μυτιλήνης (Λέσβος)	Καλαρρύτεκο	Βλάχικο (Ορεινό Ηπείρου)	Πελαγονίας (Φλώρινας)	Ρουμλουκίου
Άρτας (Φριζάρτας)	Καρύστου	Ζάκυνθος	Άργους	Καταφυγίου
Καραγκούνικο	Ανωγείων	Αγρινίου	Κοκοβίτικο	Αρβανιτοβλάχικο
Σφακίων	Αστερουσίων	Κύμης	Ικαρίας (Ευδήλου)	Δράμας
	Σκοπέλου		Σαμοθράκης	Χαλκιδικής
	Κατσικά			
	Πηλίου			
	Κεφαλονιάς			

Άγνωστη Κατάσταση (3) : Σητείας, Αιγαίου, Σκύρου

φυλές προβάτων

Ορεινή Ηπείρου

Καρύστου

Κοκοβίτικη

φυλές προβάτων

Γλώσσας Σκοπέλου

Λευκίμμης Κέρκυρας

Άργους

Ελληνικές φυλές αιγών (2)

Κανονική (1)	Ευαίσθητη (1)	Επισφαλής (-)	Υπό εξαφάνιση (-)	Εξαφανισμένη (-)
Εγχώρια ελληνική αίγα	Σκοπέλου			

Στις αίγες χρειάζεται συστηματική και επισταμένη διερεύνηση με σύγχρονες γενετικές μεθόδους των υφιστάμενων πληθυσμών της χώρας για το χαρακτηρισμό τους

Ελληνικές φυλές χοίρων (1)

Κανονική (-)	Ευαίσθητη (1)	Επισηλής (-)	Υπό εξαφάνιση (-)	Εξαφανισμένη (-)
	Ελληνικός εγχώριος (μαύρος) χοίρος			

Ο εγχώριος ελληνικός (μαύρος) χοίρος βρίσκεται σε ευαίσθητη κατάσταση, με δεδομένη την επίδραση που έχει δεχτεί από ξένες φυλές και τον άγριο χοίρο. Πρόσφατα ο πληθυσμός του αυξάνεται σημαντικά.

Προβλήματα διατήρησης των εγχώριων φυλών

- Ανεξέλεγκτες διασταυρώσεις στα ποίμνια
- Μικρό μέγεθος – έλεγχος ομοειξίας και γενετική παρέκκλιση
- Αδυναμία κατάταξης των ζώων σε φυλή με βάση το φαινότυπο

Μικρή οικονομική σημασία

Οικονομική σημασία

Η ανάπτυξη της οικονομικής σημασίας μιας φυλής οδηγεί στην αυτοδιατήρηση της.

Απουσία γνώσεων των ιδιοτήτων της φυλής – παραγόμενων προϊόντων

Εκτροφή σε ακατάλληλες περιβαλλοντικές συνθήκες εκτροφής – σύστημα εκτροφής

Γενετική βελτίωση της φυλής

Χαμηλές τιμές των παραγόμενων προϊόντων

Απουσία οργανώσεων παραγωγών – χαμηλή αυτοεκτίμηση

Οικονομική σημασία ελληνικών εγχώριων φυλών αιγοπροβάτων

Υψηλές αποδόσεις γαλακτοπαραγωγής – κρεοπαραγωγής

Μεγάλη προσαρμοστικότητα σε διαφορετικές περιβαλλοντικές συνθήκες (Ξηρασία, υψηλές και χαμηλές θερμοκρασίες, υγρασία κλπ)

Χαμηλού κόστους εγκαταστάσεις – πάγια κεφάλαια

Εύκολη διαχείριση

Μακρά παραγωγική ζωή

Μεγάλη ανθεκτικότητα σε ασθένειες – παρασιτώσεις

Μικρό έως μεσαίο σωματικό μέγεθος – χαμηλό κόστος διατροφής για τις ανάγκες συντήρησής τους

Παραγωγή προϊόντων υψηλής ποιοτικής αξίας, που εκτιμώνται από τους καταναλωτές στην ελληνική και παγκόσμια αγορά.

Τα προγράμματα διάσωσης και διατήρησης σπανίων φυλών, τα οποία εφαρμόζονται στη χώρα μας

- **Σημαντικές μεταβολές από το 1995, που θεσπίστηκε το Π.Δ. 434/1995, που εφαρμόζεται κατά βάση έως σήμερα**
- **Ελλιπής μελέτη και καταγραφή των πληθυσμών αυτόχθονων φυλών**
- **Η πλειονότητα των σπάνιων φυλών δεν επιδοτείται γιατί εκτρέφεται παραδοσιακά σε εκτροφές που δεν πληρούν τις γραφειοκρατικές απαιτήσεις των προγραμμάτων**
- **Μη διαφοροποίηση των ενισχύσεων ανάλογα με την επικινδυνότητα εξαφάνισης, την παραγωγικότητα, την περιοχή και τον τρόπο εκτροφής, ώστε να είναι ουσιαστικές για τη διατήρηση της φυλής**
- **Απουσία σύνδεσης των προγραμμάτων ενίσχυσης των φυλών με τα προγράμματα προώθησης βιολογικής κτηνοτροφίας**

Οι δραματικές αλλαγές στην οικονομία και την κοινωνία μας, σε συνδυασμό με την κλιματική αλλαγή που επιτείνεται, ίσως μας αναγκάσει να αναπροσαρμόσουμε τα συστήματα κτηνοτροφίας στο άμεσο μέλλον.

Επιπλέον, η προσοχή του κοινού σε θέματα όπως η διαχείριση του περιβάλλοντος, η ευζωία των εκτρεφόμενων ζώων, η προέλευση – ιδιότητες της τροφής που καταναλώνει θα είναι καθοριστική και για το τι ζώα και πως τα εκτρέφουμε

Σε αυτό το πλαίσιο, πιθανό να αυξηθεί η αξία των αυτόχθονων ελληνικών φυλών, όπως δείχνουν αρκετά παραδείγματα στο παρελθόν.

Με αυτή την προοπτική - πρόκληση η διάσωση του εγχώριου γενετικού δυναμικού είναι σήμερα, τόσο αναγκαία όσο και επείγουσα.

Μέτρα διατήρησης αυτόχθονων ελληνικών φυλών

Μελέτη των φυσιολογικών και παραγωγικών τους ιδιοτήτων

Γενετική Πιστοποίηση των φυλών

Έλεγχος αποδόσεων και εφαρμογή προγραμμάτων γενετικής βελτίωσής τους

Βελτίωση συνθηκών ή/και αλλαγή παραγωγικού συστήματος εκτροφής τους

Αξιοποίηση παραγόμενων ποιοτικών προϊόντων και σύνδεση τους με τις κατάλληλες αγορές

Ίδρυση φορέων διατήρησης – προώθησης και διαφήμιση της φυλής

Στήριξη των σπάνιων φυλών, ανάλογα με τον κίνδυνο εξαφάνισής τους

Αντί συμπεράσματος

Οι ελληνικές αυτόχθονες φυλές αγροτικών ζώων αποτελούν σημαντική άγνωστη περιουσία της χώρας μας, που περιμένει την αναγνώριση της αξίας της.

Οι περισσότερες αργοσβήνουν σιωπηλά, χωρίς κανείς να νοιάζεται για αυτές

Αξίζουν την προσοχή από

- Τα Πανεπιστήμια και τα Ερευνητικά Ιδρύματα**
- Την Πολιτεία με τις υπηρεσίες και τους φορείς της**
- Τις τοπικές κοινωνίες και τους κτηνοτρόφους**

**Ευχαριστώ
για την
προσοχή σας**